

PRESTAȚIILE DE ASIGURĂRI SOCIALE ÎN ALTE STATE MEMBRE ALE UE

Coordonarea sistemelor de protecție socială înlesnește libera circulație a persoanelor pe teritoriul UE. Legislația în acest domeniu a făcut obiectul unei reforme fundamentale în 2010 și a fost completată prin alte acte juridice care îmbunătățesc protecția drepturilor lucrătorilor mobili. În 2016, Comisia a inclus propuneri în pachetul privind mobilitatea forței de muncă pentru a continua reformarea sistemului și a-l adapta la realitățile economice și sociale moderne din UE.

TEMEI JURIDIC

Articolele 48 și 352 din [Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene \(TFUE\)](#).

OBIECTIVE

Principiul de bază consacrat în Tratatul de la Roma este eliminarea obstacolelor din calea liberei circulații a persoanelor între statele membre (2.1.5). În acest scop, măsurile în materie de securitate socială trebuie să garanteze că cetățenii UE care lucrează și locuiesc într-un stat membru, altul decât cel de origine, nu își pierd, în parte sau în totalitate, drepturile de securitate socială.

REALIZĂRI

În 1958, Consiliul a adoptat două regulamente privind securitatea socială pentru lucrătorii migranți, care au fost ulterior înlocuite de [Regulamentul \(CEE\) nr. 1408/71](#). Resortisanții Islandei, Principatului Liechtenstein și Norvegiei sunt, de asemenea, vizați de dispozițiile Acordului privind Spațiul Economic European (SEE), iar cei ai Elveției, de dispozițiile Acordului UE-Elveția. În 2004, [Regulamentul \(CE\) nr. 883/2004](#) (Regulamentul privind coordonarea sistemelor de securitate socială) a abrogat Regulamentul (CEE) nr. 1408/71, deși acesta din urmă continuă să producă efecte în cazul anumitor acte și acorduri comunitare la care UE este încă parte. În 2010, s-a realizat o reformă majoră cu ocazia adoptării „pachetului de coordonare modernizată” – [Regulamentul \(CE\) nr. 988/2009](#) și [Regulamentul \(CE\) nr. 987/2009](#) de punere în aplicare.

A. Cele patru principii fundamentale.

Fiecare stat membru este liber să își organizeze în mod independent propriul sistem de securitate socială. Regulamentul privind coordonarea sistemelor de securitate socială stabilește sistemul de asigurare național care ar trebui utilizat pentru asigurarea unui

cetățean european, în cazul în care sunt implicate una sau mai multe țări. În general, prestațiile de asigurări sociale sunt furnizate de țara în care se află locul de muncă sau, în absența unui loc de muncă, de țara de reședință. Regulamentul se bazează pe patru principii esențiale:

1. Egalitatea de tratament (articolele 4 și 5)

Lucrătorii angajați și lucrătorii independenți din alte state membre beneficiază de aceleași drepturi și obligații ca resortisanții statului-gazdă. Dreptul la egalitatea de tratament se aplică necondiționat oricărui lucrător angajat sau independent din alt stat membru care a locuit pentru o anumită perioadă de timp pe teritoriul statului-gazdă. În plus, dacă într-un stat membru efectele juridice sunt legate de anumite situații (de exemplu, căsătoria) sau evenimente (de exemplu, un accident) sau de beneficierea de prestații de securitate socială (de exemplu, persoanele care beneficiază de prestații de șomaj au dreptul la o deducere fiscală), statul membru respectiv trebuie să țină seama de aceste situații sau evenimente sau de beneficierea de prestații echivalente care au loc într-un alt stat membru.

2. Cumularea (articolul 6)

Acest principiu garantează faptul că perioadele anterioare de asigurare, muncă sau reședință în alte țări vor fi luate în considerare la calculul prestațiilor. Dacă, de exemplu, în temeiul legislației naționale, un lucrător trebuie să facă dovada că a fost asigurat sau angajat pentru o anumită perioadă de timp înainte de a avea dreptul la anumite prestații, potrivit principiului cumulării perioadelor de asigurare, statul membru competent trebuie să țină cont de perioadele de asigurare și de activitate salariată îndeplinite în alt stat membru.

3. Principiul unei singure legi aplicabile [articolul 10, articolul 11 alineatul (1)]

Acest principiu împiedică posibilitatea ca o persoană să beneficieze de avantaje nejustificate din dreptul la libera circulație. Fiecare beneficiar est acoperit de legislația unei singure țări și plătește contribuții doar în țara respectivă.

4. Exportabilitatea (articolul 7)

Acest principiu implică faptul că prestațiile sociale pot fi plătite pe întreg teritoriul Uniunii și interzice statelor membre să rezerve plata exclusiv pentru persoanele rezidente pe teritoriul lor. Totuși, el nu este aplicabil tuturor tipurilor de prestații de securitate socială. De exemplu, există norme speciale în cazul indemnizațiilor de șomaj.

B. Persoanele beneficiare

Inițial, [Regulamentul \(CEE\) nr. 1408/71](#) viza doar lucrătorii angajați, însă, începând din 1982, domeniul de aplicare al acestuia a fost extins și la lucrătorii independenți. El viza, de asemenea, membrii familiilor lucrătorilor angajați și independenți și persoanele aflate în îngrijirea acestora, precum și apatrizii și refugiații. Domeniul de aplicare a fost extins în mod progresiv: în 1998 pentru a acorda funcționarilor publici același statut de care beneficiază restul populației în ceea ce privește drepturile generale legale de pensie, în 1999 pentru a include toate persoanele asigurate, în special studenții și persoanele care nu desfășoară activități remunerate și în 2003 pentru a include resortisanții țărilor terțe care locuiesc în mod legal în UE.

Cel mai recent act legislativ, [Regulamentul \(UE\) nr. 1231/2010](#), a extins acoperirea la resortisanții țărilor terțe care locuiesc în mod legal în UE și se află într-o situație transfrontalieră, precum și la membrii familiilor și la urmașii acestora, dacă se află în UE.

Sunt, de asemenea, vizați lucrătorii frontaliери care desfășoară o activitate salariată sau independentă într-un stat membru și care locuiesc în alt stat membru în care se întorc zilnic sau cel puțin o dată pe săptămână.

Lucrătorii detașați sunt un caz excepțional deoarece sunt trimiși pentru o misiune temporară și continuă să fie asigurați în cadrul regimului de securitate socială din statul membru de origine, pe o perioadă maximă de 24 de luni. În statul membru de reședință se pot obține numai prestații în natură pentru îngrijiri medicale.

C. Prestațiile vizate

Articolul 3 din [Regulamentul \(CE\) nr. 883/2004](#) enumeră prestațiile sociale vizate:

- prestațiile de boală, indemnizațiile de maternitate și de paternitate asimilate, dar nu și asistența socială și medicală în funcție de venituri, deoarece aceasta nu depinde de contribuții anterioare la sistemul de asigurări sociale;
- prestațiile pentru limită de vârstă, de urmaș și indemnizațiile de invaliditate;
- prestațiile în cazul unor accidente de muncă și boli profesionale;
- ajutoarele de deces;
- prestațiile de prepensie, prestațiile de șomaj, prestațiile familiale;
- prestațiile speciale în numerar, de tip necontributiv, care nu pot fi exportate.

D. Modernizarea sistemului

Începând din 1971, legislația privind coordonarea sistemelor de securitate socială a fost modificată de multe ori pentru a ține seama de evoluțiile la nivelul UE, de modificările legislației naționale și de jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE).

1. Către o mai bună coordonare a sistemelor de securitate socială

Sistemul modernizat de coordonare a introdus principiul buneii administrări, prin care instituțiile statelor membre au obligația de a coopera între ele și de a-și furniza asistență reciprocă. Acesta a prevăzut înființarea unui sistem de schimb electronic de date între instituțiile naționale. Schimbul electronic de informații privind securitatea socială (EESSI) a fost pus la dispoziție de către Comisie în iulie 2017, iar statele membre au la dispoziție doi ani pentru a îl pune în aplicare la nivel național.

De asemenea, acesta a permis:

- actualizarea normelor în conformitate cu practicile sociale actuale (de exemplu, dispoziții referitoare la perioadele de creștere a copiilor);
- îmbunătățirea protecției drepturilor (de exemplu, o mai bună informare și asistență pentru cetățeni, noi proceduri de dialog și de conciliere);
- clarificarea anumitor aspecte, de exemplu prin integrarea jurisprudenței CJUE (de exemplu, asimilarea faptelor);

- consolidarea și simplificarea procedurile instituționale (de exemplu, schimbul electronic de date);
- îmbunătățirea și accelerarea rambursării costurilor legate de asistența medicală.

În octombrie 2019, s-a făcut un pas înainte spre o mai bună coordonare a sistemelor de securitate socială prin instituirea [Autorității Europene a Muncii](#) (ELA). ELA va prelua aspectele operaționale ale coordonării securității sociale și va asigura mediere, prin intermediul unui Consiliu de mediere special, în caz de litigii între autoritățile naționale cu privire la aplicarea dreptului Uniunii în domeniul mobilității forței de muncă și al coordonării securității sociale.

2. Cardul european de asigurări sociale de sănătate (CEASS)

Începând din 2006, cetățenii europeni care circulă pe teritoriul SEE pot folosi cardul european de asigurări sociale de sănătate, eliberat de serviciile de asigurări de sănătate din țara lor de origine. Acest card facilitează accesul la îngrijiri medicale în cazul unor probleme **neprevăzute** de sănătate în cursul unei vizite pe teritoriul unei alte țări din SEE, în scopuri personale sau profesionale. Accesul este acordat în aceleași condiții și cu aceleași costuri ca pentru persoanele asigurate în țara respectivă. Costurile sunt rambursate de sistemul de securitate socială din țara persoanei asigurate.

3. Drepturi la pensie suplimentară

La 16 aprilie 2014, după mai mulți ani de negocieri, a fost semnată [Directiva 2014/50/UE](#) privind cerințele minime de creștere a mobilității lucrătorilor între statele membre prin îmbunătățirea dobândirii și a păstrării drepturilor la pensie suplimentară. Directiva se aplică doar sistemelor de pensii de pe piața muncii și, prin urmare, nu se aplică nici contribuțiilor voluntare la sistemele de pensii individuale, nici pensiilor de stat, care fac obiectul Regulamentului privind coordonarea.

4. Perspectivele de reformă

După o consultare specifică privind coordonarea indemnizațiilor pentru îngrijirea de lungă durată și a indemnizațiilor de șomaj în 2013 și o consultare generală privind coordonarea sistemelor de securitate socială la nivelul UE în 2015, în decembrie 2016, Comisia a propus o [revizuire a Regulamentului \(CE\) nr. 883/2004 și a Regulamentului \(CE\) nr. 987/2009](#) de punere în aplicare, în cadrul pachetului său privind mobilitatea forței de muncă.

Revizuirea vizează să asigure echitatea printr-o corelare mai strânsă a plății prestațiilor cu statul membru care colectează contribuțiile la asigurările sociale. Ea oferă autorităților naționale instrumente mai bune pentru a verifica situația securității sociale a lucrătorilor detașați în scopul de a combate practicile neloiale și abuzurile. Principalele modificări includ:

- indemnizațiile de șomaj: se va aplica o perioadă minimă de cotizare de trei luni înainte de a putea cumula perioadele de asigurare sau de muncă, dar lucrătorii pot să își exporte indemnizațiile de șomaj pentru o perioadă de șase luni în loc de trei, în scopul de a-și căuta un loc de muncă într-un alt stat membru. După ce au lucrat timp de un an într-un stat membru, lucrătorii frontalieri pot solicita indemnizații de șomaj în statul în care lucrează și nu în statul lor de reședință;

- prestațiile pentru îngrijirea de lungă durată: propunerea definește prestațiile pentru îngrijirea de lungă durată și cazurile în care cetățenii mobili pot solicita aceste prestații într-un capitol separat;
- prestațiile familiale destinate să înlocuiască venitul în timpul perioadelor de creștere a copilului trebuie să fie considerate ca drepturi individuale și personale, fapt ce acordă unui stat membru competent în subsidiar dreptul de a plăti prestațiile în totalitate celui de al doilea părinte. Astfel se elimină eventualele obstacole financiare care împiedică părinții să își ia concediu parental în același timp.

De asemenea, propunerea vizează alinierea normelor juridice în vigoare la jurisprudența recentă a CJUE privind accesul la prestațiile sociale pentru cetățenii inactivi din punct de vedere economic (a se vedea fișa [2.1.5](#)).

Propunerea face încă obiectul negocierilor interinstituționale.

Programul de lucru pentru 2018 al Comisiei a menționat o propunere privind un număr european de asigurări sociale pentru a facilita coordonarea transfrontalieră a securității sociale, însă nu a fost prezentată nicio propunere concretă.

ROLUL PARLAMENTULUI EUROPEAN

Parlamentul a demonstrat mereu un viu interes față de problemele lucrătorilor migranți, lucrătorilor frontaliери, lucrătorilor independenți și resortisanților țărilor terțe care lucrează în alte state membre decât cel care i-a admis. Parlamentul și-a manifestat, în mai multe ocazii, nemulțumirea față de persistența unor obstacole la libertatea deplină de circulație și a solicitat Consiliului să adopte propuneri care să încadreze pensiile anticipate în domeniul de aplicare al coordonării securității sociale, să extindă dreptul șomerilor de a beneficia de ajutor de șomaj în alt stat membru și să mărească sfera de aplicare a dispozițiilor legislative pentru a include toate persoanele asigurate. Majoritatea acestor solicitări au fost satisfăcute prin adoptarea Regulamentului (CE) nr. 883/2004 sau sunt incluse în ultimele propuneri ale Comisiei.

De la Tratatul de la Lisabona se aplică procedura legislativă ordinară și votul cu majoritate calificată în cadrul Consiliului. Cu toate acestea, un stat membru poate solicita sesizarea Consiliului European în legătură cu un proiect de act legislativ, în cazul în care declară că actul respectiv ar aduce atingere unor aspecte importante sau echilibrului financiar al sistemului său de securitate socială.

Într-o serie de rezoluții ([din 14 ianuarie 2014 referitoare la protecția socială pentru toți](#), [din 14 septembrie 2016 referitoare la dumpingul social](#) și [din 4 iulie 2017 referitoare la condițiile de muncă și locurile de muncă precare](#)), Parlamentul a atras atenția asupra dificultăților specifice în acest domeniu, cum ar fi cazul lucrătorilor independenți, al lucrătorilor cu contracte temporare sau cu fracțiune de normă, al lucrătorilor din economia digitală și lucrătorilor sezonieri, și a invitat Comisia să revizuiască legislația și să monitorizeze punerea în aplicare și coordonarea sistemelor de securitate socială, astfel încât să se asigure că drepturile cetățenilor sunt respectate și mobilitatea forței de muncă în UE poate funcționa în mod eficient.

Aoife Kennedy

